

УДК 37.035:355.01:172.15(045)

В. Г. КОРИЦЬКИЙ

старший викладач

КЗ “Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” ЗОР

СЬОГОЧАСНІ АКЦЕНТИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті визначено сфери військово-патріотичного виховання учнівської молоді, виокремлено його складові в умовах оновлення суті національного виховання, виділено цільові установки, спрямовані на забезпечення реалізації змісту військово-патріотичного виховання в навчальних закладах на сучасному етапі розвитку української держави. Акцентовано на потребі переосмислення національних цінностей, створенні належних педагогічних умов, розробці комплексу правових, нормативних, організаційних, методичних, дослідницьких та інформаційних загальноукраїнських і міжрегіональних заходів, принципово нових підходів до створення якісних основ патріотичної діяльності; на дотриманні принципів наступності й послідовності у вихованні підростаючого покоління, що сприятиме діалогу поколінь. Позашкільну діяльність (центри патріотичного виховання, клуби, секції, гуртки) визначено важливою складовою ефективною системи військово-патріотичного виховання учнів.

Ключові слова: національне виховання, військово-патріотичне виховання, учнівська молодь, сфери військово-патріотичного виховання, цільові установки.

Інтегрування в європейське співтовариство, забезпечення суверенності й територіальної цілісності України, пробудження громадянсько-громадської ініціативи, виникнення різних рухів, прояв патріотичних почуттів і неоднозначних ставлень до історії, культури, релігії, традицій тощо спонукають до визначення нової стратегії виховання, стратегії, яка забезпечить міцне підґрунтя для військово-патріотичного виховання сучасної молоді.

На сьогодні актуальною залишається українська національна ідея, яка пройшла через педагогічну спадщину минулих епох і ввібрала складові виховання сучасного учня, які сприяють утвердженню загальнолюдських цінностей. Водночас набуває важливості переосмислення виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, громадянського самовизначення, національної самосвідомості тощо.

Створення умов для вільного саморозвитку учнів, збереження їх індивідуальності та особистої відповідальності за долю держави й українського народу, формування нової системи світоглядних орієнтацій, виховання поваги до національних символів, готовність захищати територіальну цілісність України – пріоритетні перспективи сьогодення.

Сучасне військово-патріотичне виховання є не тільки складовою національної освіти, а й відіграє в ній ключову роль, оскільки сприяє формуванню особистості із притаманними їй громадянськими якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками, спрямованими на розвиток демократичного суспільства; є потужним потенціалом для закладання патріотичних начал учнівської молоді.

Аналіз педагогічної літератури з означеної проблеми показує, що в більшості досліджень поглиблено розглянуто окремі аспекти національного, військово-патріотичного виховання. У працях І. Беха, К. Журби, Ю. Завалевського, О. Захаренка, П. Ігнатенка, В. Киричок, Б. Кобзаря, Ю. Руденка, В. Третьякова, К. Чорної та ін. акцентовано на понятті “патріотизм” як серцевині української національної ідеї тощо. Дослідження В. Гонського, В. Гуменюка, М. Зубалія, П. Ігнатенка, А. Мельниченка та ін. засвідчують, що на сьогодні необхідно виховувати молоде покоління національно свідомими патріотами, здатними забезпечити рідній державі гідне місце в цивілізованому світі, сприяти цілісності та соборності. О. Гончаренко, М. Зубалій, В. Корицький, С. Кучинський, Р. Проць, А. Тарасенко та ін. акцентують на проблемі військово-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. Водночас виникає потреба в осмисленні, оновленні системи світоглядних орієнтацій учнівської молоді, визначенні пріоритетних перспектив щодо створення умов для її вільного саморозвитку, збереження індивідуальності та особистої відповідальності.

Мета статті полягає у виокремленні складових військово-патріотичного виховання в умовах оновлення суті національного виховання, у виділенні цільових установок, спрямованих на забезпечення реалізації змісту військово-патріотичного виховання учнівської молоді на сучасному етапі розвитку української держави.

У Національній доктрині розвитку освіти України, в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про військовий обов’язок і військову службу”, Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, Концепції національної системи виховання, Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Концептуальних засадах реформування середньої школи “Нова українська школа” та в інших нормативних документах визначено основні напрями патріотичного виховання, передбачено перспективу в становленні військово-патріотичного виховання підростаючого покоління. Поділяємо думку науковця, яка наголошує, що “зміни в суспільстві вимагають прийняття нової культуроформуючої парадигми виховання, спрямованої на створення педагогічних умов для формування загальної і духовної культури у підростаючого покоління” [2, с. 68].

В умовах сьогодення, коли країна практично перебуває у стадії війни, військово-патріотичне виховання учнівської молоді стає пріоритетним, постає потреба в переосмисленні національних цінностей, створенні належних педагогічних умов, що забезпечуватимуть дієвий результат. Важливого значення набуває й розробка принципово нових підходів до створення якісних основ патріотичної діяльності, які враховуватимуть систему цінностей, потреб та інтересів особистості бути підготовленою до життя в конкурентному світі. Ми зазначаємо, що “робота з військово-патріотичного

виховання має проводитися комплексно в єдності всіх його складників, спільними зусиллями органів державного управління, освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур” [5, с. 100].

Оновлення змісту освіти спонукає й до пошуку нових форм і методів військово-патріотичної шкільної діяльності, необхідності розробки комплексу правових, нормативних, організаційних, методичних, дослідницьких та інформаційних загальноукраїнських і міжрегіональних заходів щодо подальшого розвитку й удосконалення системи військово-патріотичного виховання. На нашу думку, суттєвої модернізації в сьогочасних умовах потребує й Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, яка була прийнята в 2002 р. [4]. На недостатній дієвості традиційних форм і засобів військово-патріотичного виховання в школі наголошує Р. Проць [6]. Саме в процесі вивчення предмета “Захист Вітчизни” формується світогляд старшокласників, їх національна свідомість, закладається знаннєве підґрунтя. Водночас до військово-патріотичного виховання треба залучати й інших учителів-предметників [1; 5, с. 99]. Зауважимо, що вчителі фізичної культури активно долучаються до військово-патріотичного виховання школярів. На сьогодні набуває актуальності такий вид бойового мистецтва, як хортинг, що “сприяє самовихованню, розвитку морально-вольових, психологічних та фізичних якостей, необхідних для військової служби і професійної діяльності; виконанню патріотичних завдань щодо вивчення історії хортингу й підготовки доповідей, повідомлень, виступів на урочистих зборах, змаганнях; вивченню архівних матеріалів і документів про минулі військові події на території України; психологічній та фізичній підготовці старшокласників до захисту Батьківщини тощо” [3].

Безумовно, для створення ефективної системи військово-патріотичного виховання школярів важливо включати й складову позашкільної діяльності (центри патріотичного виховання, клуби, секції, гуртки тощо).

На нашу думку, важливим фактором, який впливає на формування системи військово-патріотичного виховання, є наступність і послідовність у вихованні підростаючого покоління, що забезпечуватиме дотримання цінностей, які сформувалися протягом багатьох століть (традиції українського козацтва, Січових стрільців, Української повстанської армії). Діалог поколінь проектується в суспільну площину й набуває значущості в умовах оновлення змісту військово-патріотичного виховання.

У статті “Військово-патріотичне виховання учнів у сучасних умовах” [5, с. 99] ми виділяли методи, напрями, форми військово-патріотичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах. На сьогодні, розглядаючи питання створення системи військово-патріотичного виховання як планомірного педагогічного процесу, дозволимо собі виділити *сфери військово-патріотичного виховання* (державно-патріотичну, соціально-патріотичну, військово-патріотичну, військово-патріотично-освітню, інформаційно-патріотичну, інтелектуально-патріотичну, громадсько-

патріотичну, духовно-патріотичну) та зробити **акценти на цільових установах**, які спрямовані на забезпечення реалізації змісту військово-патріотичного виховання учнівської молоді:

- пріоритет національних цінностей та інтересів України, її суверенітет, незалежність і цілісність; формування громадянської зрілості й готовності до виконання військового обов'язку, захисту Вітчизни; активна участь у вирішенні проблем і подоланні труднощів у суспільстві й державі;
- вивчення норм моралі та їх дотримання; усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей; виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;
- вивчення славної військової історії України, дотримання історичної правди й нетерпимість до фальсифікації історії, відновлення та збереження історичної пам'яті та спадкоємності поколінь;
- діяльність інноваційних загальноосвітніх навчальних закладів (ліцеїв, центрів допризовної підготовки);
- вдосконалення науково-методичного, навчального та інформаційного забезпечення функціонування системи військово-патріотичного виховання в закладах освіти;
- кадрове забезпечення й функціонування відповідної навчально-матеріальної бази в закладах;
- вагома роль засобів масової інформації, радіо, телебачення, Інтернету;
- всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань *на рідній землі*; формування механізмів саморозвитку, самовиховання, самовизначення особистості;
- створення дитячо-юнацьких гуртів, центрів, корпусів, організацій (“Джур”, “Спас”, “Запорозька Січ”, “Сокіл” тощо), відродження військово-спортивного мистецтва, дослідження історії українського козацтва, козацьке краєзнавство, козацька ідеологія, філософія, світогляд, мораль, козацькі знання, тощо;
- визнання та збереження великої національної спадщини, національна самосвідомість, гордість і гідність, сила духу.

Ураховуючи актуальність військово-патріотичного виховання учнівської молоді, акцентуємо на оновленні змісту, форм і методів військово-патріотичного виховання в навчальних закладах; розробці програм, положень; підвищенні ефективності й результативності навчально-виховного процесу загалом, розвитку майстерності, творчого потенціалу педагогів.

Висновки. Таким чином, ураховуючи вищесказане, можна зробити висновок щодо необхідності оновлення системи військово-патріотичного виховання учнівської молоді, переосмислення реалій і конкретних дій у цьому контексті та забезпечення передумов для появи нових теоретико-практичних, методологічних розвідок із означеної проблеми.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030.
2. Журба К. Сучасні технології виховання духовної культури у школярів. Соціально-розвиток України та патріотичне виховання громадян : матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. з питань патріотич. вих. молоді. Запоріжжя, 2012. С. 63–70.
3. Зелений В. Військово-патріотичне виховання учнів 10–11 класів у процесі занять хортингом. *Теорія і методика хортингу*. 2014. Вип. 1. URL: <http://horting.org.ua/node/41357>.
4. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/948/2002>.
5. Корицький В. Г. Військово-патріотичне виховання учнів у сучасних умовах. *Науковий вісник МНУ ім. В. Сухомлинського. Серія: педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 97–100.
6. Проць Р. “Захист Вітчизни” у системі військово-патріотичного виховання учнівської молоді. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 2. С. 173–178.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017.

Корицький В. Г. Современные акценты военно-патриотического воспитания учащейся молодежи

В статье определены сферы военно-патриотического воспитания учащейся молодежи, выделены его составляющие в условиях обновления сути национального воспитания, выделены целевые установки, направленные на обеспечение реализации содержания военно-патриотического воспитания в учебных заведениях на современном этапе развития украинского государства. Акцентировано на необходимости переосмысления национальных ценностей, создании надлежащих педагогических условий, разработке комплекса правовых, нормативных, организационных, методических, исследовательских и информационных всеукраинских и межрегиональных мероприятий, принципиально новых подходов к созданию качественных основ патриотической деятельности; на соблюдении принципов преемственности и последовательности в воспитании подрастающего поколения, способствующих диалогу поколений. Внешкольная деятельность (центры патриотического воспитания, клубы, секции, кружки) определена как важная составляющая эффективной системы военно-патриотического воспитания учащихся.

Ключевые слова: национальное воспитание, военно-патриотическое воспитание, учащаяся молодежь, сферы военно-патриотического воспитания, целевые установки.

Koritsky V. Contemporary Accents of Military-Patriotic Education of Students

The article describes the areas of military-patriotic education of students (state-patriotic, social-patriotic, military-patriotic, military-patriotic educational, informational and patriotic, intellectual-patriotic, public-patriotic, spiritual and patriotic), the target units are set, which aimed at ensuring the implementation of the content of military-patriotic education at educational institutions at the present stage (priority of national values and interests of Ukraine, protection of the Fatherland, active participation in solving problems and overcoming the difficulties in society and the state, studying the norms of morality and their observance, awareness of the priority of universal values, the upbringing of a respectful attitude to culture, history, language, the study of the military history of Ukraine, the restoration and preservation of historical memory, the activity of innovative military educational institutions (lyceums), centers of pre-conscription training, military-chief work, improvement of scientific and methodological, educational and informational support for the functioning of the system of military-patriotic education in educational institutions; staffing and foundation of the educational and material base; the role of the media; comprehensive development of person-

ality on the native land and the formation of mechanisms for its self-development, self-education, self-determination; the creation of children's youth groups, centers, corps, organizations, the revival of military sports art, the study of the history of the Ukrainian Cossacks). The emphasis is on the need to rethink national values, to create appropriate pedagogical conditions, to develop a set of legal, normative, organizational, methodological, research and information all-Ukrainian and interregional measures, fundamentally new approaches to the creation of qualitative foundations of patriotic activity; on adherence to the principles of continuity and consistency in the upbringing of the younger generation. Out-of-school activity is determined by the important component of an effective system of military patriotic education of students.

Key words: *national education, military-patriotic education, pupils' youth, fields of military patriotic education, target installations.*